

О. О. Файерменаспірантка спеціальності 015 Професійна освіта
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Статтю присвячено обґрунтуванню авторської технології підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Показано, що концептуально-цільовий етап передбачає визначення мети й завдань технології, обґрунтування методологічних підходів (системний, діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, середовищний), визначення принципів навчання (діалогізації навчання, флексибільності, синергізації, компетентнісного «апгрейдингу», фасилітаційного супроводу професійної підготовки студентів). Розкрито організаційно-підготовчий етап, який включає проведення установчого навчально-методичного семінару-практикуму «Технології підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами» для науково-педагогічних працівників, налагодження взаємодії між різними соціальними інститутами, фахівцями, добровільними помічниками, проведення первинної діагностики рівня готовності студентів до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Розкрито цільові орієнтири змістово-процесуального етапу завдяки оновленню змісту окремих навчальних дисциплін та впровадження авторського спецкурсу «Соціальна підтримка батьків дітей з особливими потребами», а також формування складових досліджуваної готовності завдяки використанню діалогічно-дискусійних, ігрових, проєктних, ситуаційних методів навчання, тренінгів. Показано, що практичний етап технології спрямовано на залучення студентів до практичної професійно-спрямованої діяльності, ознайомлення з новітніми підходами здійснення соціальної підтримки під час переддипломної практики, волонтерської діяльності, участі у роботі навчально-наукового студентського гуртка. Акцентовано увагу на рефлексивно-коригуючому етапі, який передбачає корекцію змісту, форм і методів професійної підготовки студентів з метою його вдосконалення; діагностику рівня готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Ключові слова: соціальна підтримка, батьки дітей з особливими потребами, технологія підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, готовність майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Постановка проблеми. В умовах загострення соціальної, політичної, економічної, гуманітарної кризи в Україні, інтенсивного розвитку інклюзивної освіти, посилена увага приділяється проблемам сімей, які виховують дітей з особливими потребами, якості надання їм соціальної підтримки. У зв'язку з цим актуалізувалася проблема системної організації професійної підготовки фахівців соціономічної сфери (психологи, соціальні працівники, соціальні педагоги) для реалізації професійних функцій, зокрема надання підтримки батькам на психологічному, соціально-педагогічному, соціально-економічному, соматичному, соціально-медичному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери в Україні відображені в дисертаційних дослідженнях за такими напрямками, як: теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників до роботи із вразливими

категоріями населення (Я. Юрків), технологія формування конфліктологічної культури фахівців соціономічних професій (Т. Браніцька), теоретико-методологічні засади застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі (Л. Буркова), теорія і методика професійної підготовки до розв'язання конфліктів у професійній діяльності (С. Калаур), теорія і практика формування професійної надійності майбутніх спеціалістів соціономічної сфери діяльності (В. Корнещук), теорія і методика формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій (О. Пришляк) та ін.

Щодо підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до роботи в інклюзивному просторі, то зазначені проблеми віднаходяться у полі уваги М. Буйняк, О. Гноєвської, О. Денисюк, А. Конончук, Т. Логвиненко, І. Малишевської, Л. Петришин, І. Різак, С. Харченка та ін. Незважаючи на значну кількість досліджень, вважаємо, що питання підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери

до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами потребує подальшого вивчення.

Мета статті. Головною метою даної роботи є обґрунтування технології підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Виклад основного матеріалу. Перш за все зазначимо, що під технологією підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами розуміємо цілісну сукупність методів, прийомів та засобів навчання, форм контролю і корекції, етапів (концептуально-цільовий, організаційно-підготовчий, змістово-процесуальний, практичний, рефлексивно-коригувальний), які гармонійно взаємодіють між собою, утворюючи стійку єдність, послідовно впроваджуються в освітній процес ЗВО, гарантуючи досягнення запланованого результату.

Презентація технології підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами потребувала акцентування уваги на моделі й моделюванні.

В українському енциклопедичному виданні феномен «модель» (від англ. *model*, франц. *modele*, лат. *modulus* – міра, зразок, норма) розглядають як «матеріально реалізовану систему, що відображає або відтворює об'єкт дослідження і здатна змінювати його так, що її вивчення дає нову інформацію» [1, с. 516]. Вагомими для нас виявилися погляди В. Штоффа, який презентує модель як подумки уявлену або матеріально реалізовану систему, яка, «відбиваючи або відтворюючи об'єкт дослідження, здатна його заміщати так, що її вивчення дасть нам нову інформацію про цей об'єкт» [2, с. 9]. Отже, модель з одного боку характеризує практичну діяльність, з іншого – дозволяє її перевірити, співвіднести результати спостережень та їх прогнозування, отримати нові знання про об'єкт вивчення.

Побудова моделі є моделюванням, яке за твердженням О. Столяренка «...дозволяє прогнозувати розвиток педагогічного процесу, орієнтує педагогів на досягнення кінцевих результатів навчання, забезпечує засвоєння і ефективне використання нових технологій, розвиває системне бачення розв'язання проблем, служить дійовим фактором поліпшення якості роботи навчального закладу» [3, с. 9].

Моделюючи технологію підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами урахували необхідність варіативно-особистісної організації навчання, адаптацію зазначеної технології до психологічних, особистісних особливостей магістрантів, що дозволяє забезпечити ефективність освітнього процесу. Спиралася на: Національну рамку кваліфікацій, затверд-

жену Постановою Кабінету Міністрів України від 25.06.2020 р. № 519 [4]; Стандарт вищої освіти України зі спеціальності 231 Соціальна робота (затверджено МОН України 24.04.2019 р. № 556) [483], Стандарт вищої освіти України зі спеціальності 053 «Психологія» (затверджено МОН України 24.04.2019 р. № 564) [5], Професійний стандарт «Фахівець із соціальної допомоги вдома» [6], Кваліфікаційна характеристика професії «Фахівець із соціальної роботи» [7], Професійний стандарт «Практичний психолог (соціальна сфера)» (затверджено МОН України 03.02.2021 №211) [8], Рекомендації щодо формування загальних і професійних компетентностей, напрацьовані європейськими експертами в рамках реалізації ідей Болонського процесу (зокрема Проекту налаштування освітніх структур в Європі (Tuning) [9]; освітньо-професійну програму «Консультації та реабілітаційна робота» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія та освітньо-професійну програму «Соціально-педагогічна діяльність» другого (магістерського) рівня за спеціальністю 231 Соціальна робота в Університеті імені Альфреда Нобеля. Акцентуємо увагу на її основних складових.

Концептуально-цільовий етап. Загальною метою розробленої технології визначено формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Поставлена мета потребувала вирішення таких завдань: стимулювання ціннісно-мотиваційного ставлення магістрантів до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, їх прагнення до успіху, саморозвитку, самовдосконалення, спрямованості на взаємодію, особистісних гуманних цінностей; збагачення знаннями щодо соціальної підтримки, стратегій та технологій її здійснення; формування гностичних, проєктувальних, організаторських, мовленнєвих, інтерактивних, морально-етичних умінь, необхідних для здійснення ефективної соціальної підтримки сімей із дітьми з особливими потребами; розвиток особистісних якостей, зокрема соціального інтелекту, толерантності, емпатії, рефлексії.

Розробка технології спиралася на такі методологічні засади.

Системний підхід (І. Блауберг, В. Докучаєва, Н. Кузьміна, Н. Салига, Ю. Шабанова). Спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язків та зведення їх у єдину теоретичну картину [10, с. 6]; дозволяє викладачеві здійснювати свою професійну діяльність у нерозривному зв'язку із зовнішніми та внутрішніми системами, чітко визначати пріоритетні напрями викладання тощо [11, с. 36], реалізувати процес фахової підготовки магістрантів як систему, якій притаманні: ціліс-

ність, сталість, ієрархічність, динамічність, циклічність, впорядкованість, самоорганізованість, відкритість, детермінованість, наявність структурних компонентів, багатофункціональність, здатність до саморозвитку, кількісного та якісного збагачення тощо [12]; забезпечує вивчення процесу підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами через опис його системних характеристик, вибір оптимального поєднання педагогічних засобів, форм і методів навчання.

Діяльнісний підхід (К. Абульханова-Славська, О. Леонтьєв та ін.). Дозволяє перевести майбутніх фахівців соціономічної сфери в позицію суб'єкта пізнання, праці і спілкування, а тому засобом їхнього навчання стає активна творча професійно спрямована діяльність, що має чітко сформульовані завдання, у якій здобувачі не стільки засвоюють готові знання, уміння й навички, скільки оволодівають способами цього засвоєння, мислення та діяльності, формують професійні якості, досвід реалізації технологій соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, що забезпечує їх успішну професійну самоідентифікацію.

Компетентнісний підхід (І. Зимня, О. Пометун, Н. Самборська, С. Фурдуй та ін.) передбачає, що в освітньому процесі увага має бути зосереджена на комплексному засвоєнні знань та способів практичної діяльності, що забезпечить майбутнім фахівцям успішну самореалізацію в різних галузях професійної діяльності та життєдіяльності.

Особистісно зорієнтований підхід (О. Савченко, О. Сергійчук, А. Сембрат, І. Якиманська та ін.). Передбачає визнання магістранта головною діючою фігурою освітнього процесу, створення таких умов, у яких він знаходився б не в ролі виконавця або спостерігача, а був би повноправним автором власної «життєвої позиції», відповідальним за власні вчинки; активізацію ролі майбутнього фахівця соціономічної сфери в розвитку його особистісних і професійних здібностей та якостей, посилення його суб'єктивних функцій, стимулювання процесів самопізнання й саморегуляції; проектування викладачем (магістрами) індивідуальних досягнень в різновидах соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Середовищний підхід (І. Сидорук, С. Совгіра, В. Ясвін та ін.). Дозволяє розглядати освітнє середовище закладу вищої освіти як якісно організований простір (з прогресивними системами мотивації, цінностей, діяльності), здатний забезпечити умови суспільного та професійного становлення майбутніх фахівців; «сукупність спеціально створених умов, занурених в особливу соціокультурну атмосферу і спрямованих на особистісно-професійний розвиток майбутнього фахівця, внутрішня частина якого перетинається безпосередньо з процесом навчання, а зовнішня є інтеграцією освітньої

діяльності ЗВО і соціальних процесів, що відбуваються в суспільстві, партнерських зв'язків університету з різними підприємствами і організаціями, які доповнюють його навчальну і виховну діяльність, спрямовану на вдосконалення особистісних і професійних якостей [13]. Зазначений підхід передбачає визначення на базі різнопрофільних органів, установ, організацій, задіяних до професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери, груп стейкхолдерів – представників різних секторів, які зацікавлені в професійній підготовці психологів та соціальних працівників до роботи з батьками дітей з особливими потребами, та експертів, які є оцінювачами якості освітніх послуг.

Визначені методологічні підходи стали засадничими в розробці технології підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Концептуально-цільовий етап передбачає визначення крім загально-педагогічних, спеціальних **принципів навчання**, реалізація яких дозволить досягти очікуваних результатів.

Принцип діалогізації навчання. Спрямує організацію освітнього процесу на вільний обмін думками між магістрантами, викладачами, практикуючими соціальними працівниками й психологами, обговорення різних позицій, міжособистісне спілкування завдяки упровадженню діалогово-дискусійних методів навчання.

Принцип флексибільності. Дозволяє адаптувати індивідуальні проєктні завдання відповідно рівню підготовленості магістрантів, виробити в магістрантів здатність приймати нові, оригінальні підходи до розв'язання проблемної ситуації, гнучко реагувати на зміни, що відбуваються, позбуватися стереотипних паттернів [14], сприяти виробленню нових способів діяльності, яких вимагають мінливі умови, самостійності магістрантів у прийнятті необхідних рішень, виборі стратегії й тактики власного професійного розвитку.

Принцип синергізації. Передбачає врахування впливу випадковостей колективної та індивідуальної взаємодії суб'єктів освітнього процесу на формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, здійснення рефлексії професійно спрямованих дій магістрантів особливо в ситуаціях невизначеності, конфліктності.

Принцип компетентнісного «аперейдингу». Потребує надання можливості «нарощувати» необхідні компетенції у процесі професійної підготовки магістрантів шляхом залучення їх до різних видів професійно спрямованої діяльності, освоєння різних інваріантних і варіативних дисциплін.

Принцип фасилітаційного супроводу професійної підготовки студентів. Акцентує на створенні комфортного для магістрантів середовища, умов для їх вільного розвитку, підтримки

активності та особистого досвіду, побудови суб'єкт-суб'єктних взаємин, що передбачають полегшення процесу самопізнання та саморозвитку особистості; розвиток у студентів емпатії, співчуття, співпереживання; розкриття їх творчого потенціалу і «прийняття» ними знань як елемента власного досвіду.

Організаційно-підготовчий етап. Передбачає підготовку викладачів до здійснення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, як-от:

- забезпечення позитивної мотивації викладачів до здійснення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами;

- поглиблення професійної компетентності викладачів щодо формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Дане рішення було прийняте після проведеного пілотажного дослідження, результати якого засвідчили, що майже всі викладачі (92,6 % опитаних осіб) усвідомлюють значущість підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Проте більшість з них (62,9%) не мають чіткого уявлення про сутність, технології соціальної підтримки таких сімей, їм бракує знань щодо методичних питань підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до здійснення зазначеної підтримки.

Зважаючи на зазначене, доцільним вбачаємо проведення установчого навчально-методичного семінару-практикуму «Технології підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами» для науково-педагогічних працівників, які здійснюють підготовку здобувачів магістерського рівня вищої освіти зі спеціальностей 231 «Соціальна робота» та 053 «Психологія». Цільовими орієнтирами семінару визначено: розкриття концептуальних положень підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами; обґрунтування сутності та компонентно-структурного складу «готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами; презентація цілей і завдань навчальної дисципліни «Соціальна підтримка батьків дітей з особливими потребами» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія та 231 Соціальна робота магістерського рівня; надання викладачам навчально-методичних матеріалів. Важливим є сумісне вироблення викладачами шляхів формування і розвитку мотиваційної і

емоційно-почуттєвої сфер магістрантів, формування в них особистісного сенсу щодо соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами; прагнення до успіху, саморозвитку, самовдосконалення, спрямованості на взаємодію, особистісних гуманних цінностей, емоційно-ціннісного ставлення до світу, людей. Вбачаємо, що відсутність такого потужного стимулюючого імпульсу під час освітнього процесу не дозволить досягти зазначеної в технології мети.

На даному етапі передбачено налагодження взаємодії між різними соціальними інститутами, фахівцями, добровільними помічниками, які зацікавлені в професійній підготовці фахівців соціономічної до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, та експертів, які стають учасниками впровадження системи професійної підготовки зазначених фахівців; спрямування їх зусиль на допомогу студентам у формуванні готовності до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, залучення студентів до підтримуючої діяльності у реальних професійних ситуаціях.

Важливим складником організаційно-підготовчого етапу технології є попередня діагностика рівня готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами (констатувальна частина педагогічного експерименту). Отримані емпіричні дані стали основою для моделювання змістовно-процесуального етапу технології.

Змістово-процесуальний етап. Цільовими орієнтирами даного етапу є трансформація змісту професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери з метою оволодіння ними готовністю до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Моделювання оновленого змісту навчання, реалізація якого забезпечуватиме формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами передбачає міждисциплінарну інтеграцію, встановлення міждисциплінарних зв'язків. Оновлений зміст навчальних дисциплін щодо підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами представлено у таблиці 1.

Формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами передбачає реалізацію таких методів навчання: діалогічно-дискусійні (дебати, дискусія, мозковий штурм, круглий стіл); ситуаційні, зокрема метод ситуативного аналізу, який містить аналіз конкретних ситуацій – ситуаційні завдання, ситуаційні вправи, метод ситуативного навчання – кейс-стаді, метод кейсів; метод аналізу критичних прецедентів, ігрове проектування.

Оновлений зміст навчальних дисциплін щодо підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами

Навчальна дисципліна	Зміст нових компонентів і форм освітнього процесу
Соціальні служби та системи соціального захисту населення	Сім'я як перший соціальний простір дитини з особливими потребами, головний осередок її соціалізації. Причини соціальної ізоляції сімей, які виховують дітей з особливими потребами, шляхи виходу з неї. Мозковий штурм «Групи підтримки батьків: плюси та мінуси»
Психологічні проблеми батьківсько-дитячих стосунків	Характерні риси сімей, які виховують дитину з особливими потребами та типи сприйняття її батьками. Стили виховання та спілкування у сім'ях з дітьми із особливими потребами Етапи соціалізації дітей із особливими потребами. Формування у батьків психологічного «прийняття» своєї дитини як запоруки успішного її розвитку. Формування в батьків продуктивної емоційної адаптації до проблеми інвалідності дитини; покращення психологічного клімату в сім'ї, формування високих адаптивних можливостей у дитини. Особистісно-орієнтований і комплексний підходи в роботі з сім'ями, що мають дитину із особливими потребами
Психологія сім'ї. Сімейне консультування	Цикл життя родини Проблеми сімей з дітьми з особливими потребами крізь призму підсистем внутрішньосімейних контактів Прийоми побудови відносин з людьми в дусі терпимості і взаємної поваги. Фактори, які сприяють залученню батьків до співпраці. Тактики роботи з батьками Круглий стіл «Залучення батьків із дітьми з особливими потребами до співробітництва»
Групові методи психологічної роботи та корекції	Мозковий штурм «Корекція внутрішнього психологічного стану батьків: від переживань за неуспіх до радощів за маленькі успіхи». Організація та координація роботи психотерапевтичних груп та груп взаємодопомоги батькам дітей з особливими потребами
Психологія консультування різних категорій клієнтів	Методи психологічного консультування (емпатичне слухання, інтерпретація, ідентифікація, фасилітація, висування гіпотез) методи психотерапії (сугестія, самонавіювання, раціоналізація, психоаналіз, транзактний аналіз, групова терапія, поведінкова терапія, сімейна психотерапія) в роботі з батьками дітей з особливими потребами Тренінг «Шляхи подолання стресових ситуацій, в яких перебувають батьки дітей з особливостями психофізичного розвитку»

З метою цілеспрямованої підготовки здобувачів до зазначеної діяльності нами розроблено авторський спеціальний курс «Соціальна підтримка батьків дітей з особливими потребами», який введено у навчальний план магістрантів експериментальної групи (ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Бердянський державний педагогічний університет).

Мета спецкурсу – сформувати у магістрантів готовність до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами; допомогти їм в оволодінні основними теоретичними знаннями та практичними вміннями щодо соціальної підтримки сімей, які виховують дітей з особливими потребами та навчити їх застосовувати ці знання і вміння в майбутній професійній діяльності. Завданнями спецкурсу визначено такі: розкрити сутність соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами; ознайомитись з нормативно-правовою базою, що гарантує реалізацію соціальної підтримки та захист прав сімей, що виховують дитину з особливими потребами; визначити особливості функціонування сімей, що виховують дитину з особливими потребами; оволодіти сучасними технологіями та методами соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами; сприяти формуванню гностичних, проєктувальних, організаторських, мовленнєвих, інтерактивних, морально-етичних умінь проведення соці-

альної підтримки сімей, що виховують дитину з особливими потребами.

Програма спецкурсу розрахована на чотири кредити (120 год.), з яких: лекційних – 22 год., семінарських – 8, практичних занять – 16, індивідуальної роботи – 12, самостійної роботи – 62 год.

Зміст спецкурсу включає два змістові модулі, кожен з яких спрямовано на розкриття відповідних тем: «*Теоретико-методичні основи соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами*» («Теоретичні засади соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами», «Фахівець соціальної сфери як суб'єкт надання соціальної підтримки батькам, які виховують дитину з особливими потребами», «Нормативно-правова база щодо соціальної підтримки батьків, які виховують дитину з особливими потребами», «Соціальна підтримка батьків дітей з особливими потребами: зарубіжний та вітчизняний досвід») та «*Технології та методики соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами*» («Технології оцінки потреб сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами», «Технологія раннього втручання як комплексної системи допомоги сім'ї із дітьми з особливими потребами», «Ведення випадку як технологія соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами», «Технології реабілітації батьків дітей з особливими потребами», «Технології профілактики та соціальної адаптації батьків дітей

з особливими потребами», «Технології групової роботи з батьками дітей з особливими потребами», «Організація роботи команди фахівців, які здійснюють соціальну підтримку сімей із дітьми з особливими потребами», «Визначення результативності роботи фахівців соціальної сфери, які здійснюють соціальну підтримку сімей із дітьми з особливими потребами»).

Програмою спецкурсу передбачено гармонійне поєднання лекційних, семінарських та практичних занять. Формами проведення лекцій є інтерактивна лекція, лекції з продукування креативних ідей, лекція-провокація, лекція-дискусія, проблемна лекція. Особлива увага надається бінарній лекції, на якій навчальний матеріал проблемного змісту (різні підходи до вирішення проблемних питань) подається студентам в діалогічному спілкуванні двох викладачів між собою; моделюються реальні професійні ситуації, які обговорюються з різних позицій двома фахівцями (теоретиком і практиком, прихильником або противником тієї чи іншої точки зору). При цьому кожен із викладачів відстоює власні позиції, або одна проблема стає інтегрованою для викладачів різних кафедр. Важливим є гармонійне поєднання *лекційних* (лекція з продукування креативних ідей, лекція-майстерня, бінарна лекція, лекція-дискусія, проблемна лекція), *семінарських* (інтерактивний семінар, семінар-дискусія, семінар-мозковий штурм (step ladder), семінар-інтерв'язія, семінар – захист проєктів) і *практичних* занять з використанням інтерактивних методів навчання, зокрема тренінгів, технологій коучингу. Технологією передбачено такі інструменти коучингу: вправи на розвиток умінь постановки цілей, досягнення яких матиме суттєвий вплив на особисте або професійне життя, стратегічного планування, самоорганізації і саморегулювання освітньої діяльності студентів, такі як: SUCCESS, GROW SMART. В рамках вивчення спеціального курсу передбачено залучення практикуючих соціальних працівників, представників міських, районних та обласних ЦСССДМ та психологів м. Дніпра до проведення гостьових лекцій та семінарів-тренінгів.

Практичний етап. Передбачає залучення магістрантів до практичної професійно-спрямованої діяльності фахівця соціономічної сфери, аналітико-оцінної, пошуково-практичної діяльності, що забезпечує формування у магістрантів рефлексивної позиції; опанування майбутніми фахівцями вміннями та набуття досвіду здійснення соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, ознайомлення з новітніми підходами її здійснення під час переддипломної практики, волонтерської діяльності (організації та проведення заходів, акцій, реалізація програм і проєктів тощо); участь у роботі навчально-наукового сту-

дентського гуртка «Основи роботи фахівця соціономічної сфери в умовах супроводу й підтримки дітей з особливими потребами та їх сімей».

Під час роботи навчально-наукового студентського гуртка «Основи роботи фахівця соціономічної сфери в умовах супроводу й підтримки дітей з особливими потребами та їх сімей» магістранти мають взяти участь у сесії тренінгів («Чого я боюся?», «Вміння керувати собою», «Шляхи подолання стресових ситуацій, в яких перебувають батьки дітей з особливостями психофізичного розвитку», «Цінності професії соціального працівника», «Профілактика та подолання вигорання»), навчально-методичному семінарі «Ігрові терапевтичні програми при розробці стратегій втручання», майстер-класах провідних соціальних працівників та психологів, які працюють з сім'ями, які виховують дітей з особливими потребами.

Рефлексивно-коригуючий етап. Передбачає корекцію змісту, форм і методів підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами з метою його вдосконалення; самопізнання, самоаналіз, експертизу власних дій та станів, пошук ефективних шляхів індивідуальної самокорекції з боку як викладачів, так і магістрантів; діагностику рівня готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Результатом упровадження презентованої технології має бути сформована готовність майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами.

Висновки і пропозиції. Узагальнюючи викладене, слід наголосити, розроблена авторська технологія підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами, яка базується на системному, діяльнісному, компетентнісному, особистісно орієнтованому, середовищному підходах та містить такі взаємопов'язані етапи: концептуально-цільовий, організаційно-підготовчий, змістово-процесуальний, практичний, рефлексивно-коригуючий, спроможна досягти провідної мети, а саме формування готовності майбутніх фахівців соціономічної сфери до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Як перспективи дослідження вбачаємо впровадження зазначеної технології в освітній процес закладів вищої освіти, які стали учасниками формувального етапу експерименту.

Список використаної літератури:

1. Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України : [гол. ред. В. Г. Кремень]. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Штофф В.А. Моделирование и философия. Ленинград: Наука, 1966. 302 с.

3. Столяренко О.В., Столяренко О.В. Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця: навч.-метод. посіб. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 196 с.
4. Національна рамка кваліфікацій, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 25.06.2020 р. № 519. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/519-2020-%D0%BF#n2>.
5. Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 року № 564). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/053-psikhologiya-mag.pdf>.
6. Про затвердження Професійного стандарту «Фахівець із соціальної допомоги вдома»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 20 червня 2020 року № 1180. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ME200567>.
7. Про затвердження Кваліфікаційної характеристики професії «Фахівець із соціальної роботи»: Наказ Міністерства соціальної політики України 24.03.2016 року № 285. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0285739-16#Text>.
8. Про затвердження Кваліфікаційної характеристики професії «Практичний психолог (соціальна сфера)»: Наказ Міністерства соціальної політики України 03.02.2021 року № 211) URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/284-practicnij_psiholog_social_na_sfera.pdf.
9. Налаштування освітніх структур в Європі (Tuning). URL: <http://www.unideusto.org/tuningeu/home.html>; <http://www.tuningrussia.org/>.
10. Системний підхід у вищій школі: навч.-метод. посіб. до курсу / авт.-упоряд. Н. М. Салига. Івано-Франківськ, 2016. 76 с.
11. Шабанова Ю. О. Системний підхід у вищій школі: підруч. для студ. магістратури. Дніпропетровськ: НГУ, 2014. 120 с.
12. Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Луганський національний педагогічний університет ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2007. 481 с.
13. Совгіра С. Характеристика освітнього середовища закладів вищої освіти в контексті середовищного підходу. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи*: матеріали третьої Міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 16–17 лютого 2018 року). *Folia Comeniana: Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського* / гол. ред. Осадченко І. І. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 31–36.
14. Королева Ю. А. Флексибельность как ресурс жизнеспособности современной личности. *Социальная психология и общество*. № 1. 2014. С. 5–15.

Fayerman O. Technology of preparation of future specialists of the socioeconomic sphere for social support of parents of children with special needs

The article is devoted to the substantiation of the author's technology of preparation of future specialists of the socioeconomic sphere for social support of parents of children with special needs. It is shown that the conceptual-target stage involves defining the purpose and objectives of technology, substantiation of methodological approaches (systemic, activity, competence, personality-oriented, environmental), definition of learning principles (dialogization of learning, flexibility, synergy, competency "upgrading", facilitation training of students). The organizational and preparatory stage was opened, which includes the inaugural training seminar "Technologies for training future socioeconomics professionals for social support for parents of children with special needs" for research and teaching staff, establishing cooperation between various social institutions, professionals, volunteers, conducting primary diagnostics of the level of readiness of students for social support of parents of children with special needs. Targets of the content-procedural stage are revealed due to updating the content of certain disciplines and introduction of the author's special course "Social support of parents of children with special needs", as well as formation of components of research readiness through the use of dialogue-discussion, game, project, situational teaching methods. It is shown that the practical stage of technology is aimed at attracting students to practical professional activities, acquaintance with the latest approaches to social support during undergraduate practice, volunteering, participation in the educational and scientific student group. Emphasis is placed on the reflexive-corrective stage, which involves the correction of the content, forms and methods of professional training of students in order to improve it; diagnosis of the level of readiness of future specialists in the socioeconomic sphere for social support of parents of children with special needs.

Key words: social support, parents of children with special needs, technology of preparation of future socioeconomics specialists for social support of parents of children with special needs, readiness of future socioeconomics specialists for social support of parents of children with special needs.